

Erdély, Szilágy, Hargita megye magyarsága népességi állapotának változásai a 20. században

„Ha minket elfű az idő zivatarja
Nem lesz az Istennek soha több magyarja”

Arany János

Előjáróban szeretném dr. Balla Árpád székelyudvarhelyi főorvosnak megköszönni azt, hogy rendelkezésemre bocsátotta az általa feldolgozott Hargita megyei adatokat. A többi adat a Révai Nagylexikonban, valamint a Statisztikai Hivatal közleményeiben található, illetve nem publikált tudományos dolgozatokban. Mivel bizonyos adatok, a statisztikák és hivatalos közlemények csak az összlakosság vonatkozásában elérhetőek, nemzetiségi szempontból nem, azért döntöttem úgy, hogy az erdélyi és a szilágyi változások bemutatása mellett Hargita megyei változásokat is görcső alá veszek, ott az összlakosság majdnem szintiszta magyar nemzetiségű (85%), és a változások így elsősorban a magyarságra vonatkoznak. Így a Hargita megyei adatok támpontokat

jelenthetnek – párhuzamosságuk révén – a kisebbségben élő magyarok adataira vonatkozóan azokban az esetekben (mint pl. a natalitás és mortalitás), amelyek nincsenek nemzetiségre lebontva az elérhető statisztikákban.

Mindjárt előjáróban megállapíthatjuk, hogy a viharos XX. században az erdélyi és benne a szilágyi, valamint székelyföldi magyarság demográfiai adatainak alakulására elsődlegesen a század eleji impériumváltás és a többrendbeli rendszerváltásokból fakadó változások hatottak a legerőteljesebben.

A 2002-es népszámlálás adatait véve alapul, Románia egy olyan közép-kelet-európai állam, amelynek 237 500 négyzetkilométerén 21 698 181 lakos él. Ebből Erdély csak egy rész, amelyet az 1945 utáni népszámlálások nem ismernek el önálló területi egységnek, így jelenlegi népszámlálási adatai hivatalosan sehol sem jelennek meg, azokat ki kell következtetni. Az alábbi változások Erdélyre vonatkoznak:

	1910	1930	1941	1966	1992	2002
Román	2 830 000	3 233 000	2 878 000	3 400 000	4 500 000	4 800 000
Magyar	1 664 664	1 481 000	1 711 651	1 625 702	1 624 959	1 431 807
Német	516 000	541 000		621 317	119 462	59 764
Zsidó	49 000*	111 000*		197 000	8 955	4 300
Roma	60 000	44 000			401 087	535 140

* – a zsidóság mint vallás, ◇ – Romániára vonatkozó adatok ↯ – becslés, illetve megyei adatok összesítése

Népszénelgnövekedés Erdélyben 1956 – 1992

Népszénelgnövekedés	Országos	Erdélyi	Erdélyi román	Erdélyi magyar
1956 – 1966	22,47%	12,63%	26,70%	15,64%
1966 – 1977	12,86%	11,61%	14,14%	5,84%
1977 – 1992	5,80%	2,97%	9,23%	- 5,15%

Amint az a táblázatból kiderül, a múlt századi változások lényege az, hogy ennek folyamán az erdélyi románság majdnem megkétszereződött, míg a magyarság – ha lassan is, de – folyamatosan fogyott. Gyakorlatilag eltűntek a zsidók és a németek, mindkét nemzet a tizedére fogyatkozott. Ugyanakkor a roma lakosság – és ezek csak a hivatalos népszámlálásból származó adatok – a tízszeresére növekedett. De tudott dolog, hogy a romáknak nagyjából csak 1/6 – 1/5 – e vallja magát roma nemzetiségűnek, a többiek a roma szálláshelyek közelében élő többség (román vagy magyar) szerint vallja be nemzetiségét, és második nyelvként ezt a nyelvet beszéli elsősorban a roma nyelv mellett.

Mint logikus változás – megfigyelhető, hogy az 1941-es népszámlálás alkalmával a magyarok szá-

ma nőtt az 1930-ashoz képest. Ez részben annak tudható be, hogy egyes személyek – az ismételt álamváltás után – most be merték vallani azt, hogy magyarok, és bizonyos számú nem magyar nemzetiségű egyén is magyarnak vallotta magát az esetleges ebből származó előnyökért. Ugyanakkor az anyaországból is érkezett számos hivatalnok, tanár, akik szintén gyarapították a magyar lakosság számát. Ezek a változások százalékos arányban azt jelentik, hogy 1910-től 2002-ig a románság számaránya 53,8%-ról 74,14%-ra növekszik, míg a magyarság 31,6%-ról 19,50%-ra csökken.

A fentebbi táblázatból világosan kitűnik, hogy noha 1956 és 1992 között Erdély lakosságának a növekedése – 1956–66 illetve 1977–99 között – fele az országosénak, míg az iparosítás – tehát a masszív be-

	Magyar	Román	Német	Összesen
BRASSÓ				
1910	17 831- 43,4%	11 786- 28,7%	10 841-26,4%	41 056
1930	24 977- 42,2%	19 378- 32,7%	13 276-22,4%	59 232
1941	15 114- 17,9%	49 465- 58,5%	16 210-19,2%	84 557
1992	31 546- 9,74%	287 535- 88,9%	3 418- 1,06%	323 736
2002	23 176 – 8,14 %	258 042 – 90,66 %	1 717 – 0,60%	284 596
	Magyar	Román	Német	Összesen
Kolozsvár				
1910	51 159- 81,6%	8 886- 14,2%	1 678- 2,7%	62 733
1930	55 351- 53,3%	36 981- 35,6%	2 728- 2,6%	103 840
1941	100 172- 87,1%	11 522- 10,0%	1 841- 1,6%	114 984
1992	74 871- 22,7%	248 572 - 75,6%	1 149- 0,35%	328 602
2002	60 207 – 18,96 %	252 433 – 79,39 %	734 – 0,23 %	317 953
Temesvár				Összesen
1910	28 552 - 39,3%	7 566- 10,4%	31 644- 43,6%	72 555
1992	31 785 - 9,5%	274 511- 82,1%	13 206- 3,9%	334 115
2002	24 287 – 7,64 %	271 677 – 85,52 %	7 157 – 2,25 %	317 660

telepítések (1966–1977) – éveiben nagyjából ugyanannyi, az erdélyi románság növekedése mindig nagyobb volt, mint az országos átlagé, illetve sokszor több, mint a magyarság növekedése, amely az 1977–99-es időszakban már csökkent! Ez a nemzetiségi arány tudatos megváltoztatása volt a maga idejében.

Az alábbi néhány erdélyi nagyváros etnikai összetételének változása ugyanazt az irányzatot mutatja.

Ha Szilágy megyét nézzük, ez Románia területének 1,6%-át foglalja el (a második legkisebb megye), a 3864 négyzetkilométeren 248 014 lakos lakik, ami 64,2-es népsűrűséget jelent. A lakosság egy megyei jogú városban (megyeközpont), három városban, 67 községben és 929 faluban lakik, amelyekből 123 városokhoz van csatolva. Amint látszik, a megye zömében falusi lakosságból áll (60,3%), míg a városban lakók számaránya 39,7%. Nagyon lényeges a korcsoportok szerinti megoszlás:

Az a tény, hogy a 60 év feletti lakosok száma magasabb, mint a 0–14 év közötti korcsoporté, az elöregedést jelzi.

Érdekes adatokat szolgáltat a lakosság felekezeti megoszlása is (2003):

Ortodoxok:	165 097 (66,6%)
Reformátusok:	48 452 (19,6%)
Neoprotestánsok:	16 689 (6,8%)
Görög katolikusok:	6 859 (2,8%)
Római katolikusok:	6 358 (2,6%)
Egyéb:	4 560 (1,9%)

Az 1910-es és a jelenlegi Szilágy megyei népeségi adatok:

	1910 Sz. megye	1910 – mai terület	2002 adatok
Összlakosság	230 140	191 125	248 015
Magyar	87 312 38 %	67 841 35,7 %	57 176 23,5 %
Román	136.087 59 %	117.368 63 %	176.671 73,2 %

A táblázat jelzi, hogy 1910-ben mások voltak Szilágy megye határai, mint 2002-ben. De ha a mai területre vetítjük is ki őket, ezek az adatok a magyarság esetében csökkenést, míg a románság esetében létszámnövekedést jelentenek.

Hargita megye Románia területének 2,8%-át foglalja el, (6610 km²), 326 222 lakossal, ami 52,4-es népsűrűséget jelent. Urbánus megye, mivel a megyében (2007-es adatok!): négy megyei jogú város és öt város található, itt él a lakosság 45,5%-a. Mindig is ma-

gyar többségű megye volt. Esetében nehéz végigkövetni a XX. századi adatokat, mivel 1920 előtt, valamint a két világháború között is a székek különállóak voltak, majd ezek nagy része a Maros Autonóm Tartomány által lett bekebelezve. Számunkra érdekesek az 1989-es rendszerváltás utáni adatok.

	1992	2002
Román	14,00%	14,06%
Magyar	84,60%	84,57%
Német	0,1%	0,04%
Roma	1,20%	1,18%
Más	0,1%	0,01%

Ezekből kitűnik, hogy a magyarság arányszáma a megyében nem változott, de ha figyelmesebben megnézzük a felbontott és abszolút számokban a népeségi adatokat, akkor láthatjuk, hogy az életfa itt is változóban, még akkor is, ha a 60 éven felettiek száma 2005-ben magasabb (18,7%), mint a 0–14 éves korcsoporté (16,55%). De ez az utóbbi évek enyhe népszaporulat-növekedésének köszönhető, mivel 2000-ben az arány fordított volt. A megye lakossága 1990 és 2005 között csökkent. A lényeges és számunkra, kisebbségben élők számára érdekes adatok az alábbi szintézisben találhatóak:

Amint az az adatokból kiolvasható, a megye lakossága 1990 és 2005 között 35 300 fővel csökkent, még akkor is, ha a magyarok százalékos aránya ugyanaz maradt. Figyelembe véve az élve születettek (57 381) és a meghaltak (60 565) számát, a megye „negatív” szaporulata 3184 fő volt, tehát csak ennyivel kellett volna fogynia. A kettő különbségét adja az **elvándorlás**, amely ebben az időben 32 116 fő volt. Ha figyelembe vesszük az 1992 és 2005 közötti különbségeket, akkor láthatjuk, hogy ebből a számból 13 187 fő (a megye lakosságának majdnem 5%-a!) az 1990-1992 közötti elvándorlásból ered!

Mi olvasható ki az 1992 és 2002 közötti országos változásokból? Románia lakossága összességében csökken 3,7%-kal, ehhez képest a románok száma valamivel jobban csökken (4,7%), a magyarok száma szinte háromszoros arányban csökken (11,9%), egyedül a roma lakosság számaránya nő, de az jelentősen (32,42%-kal). Ami egy csöpp derűlátásra ad okot, az az, hogy a csökkenés lelassult, sőt a székely megyékben megállt, illetve egyes településeken a népszaporulat pozitív lett. A népesedési politikára – és nemcsak arra, hanem egész kisebbségi létünkre – most is érvényesek Kossuth Lajos 160 évvel ezelőtti kimondott szavai:

„Soha le nem mondani,
Soha el nem csüggedni
Ha kell mindig újrakezdeni.”

NÉPSZÁMLÁLÁSI ADATOK	
1992	2002
348 335	326 222
VALÓSÁGOS FOGYÁS: – 22 113	
1990	2005
361 858	326 558
VALÓSÁGOS FOGYÁS: – 35 300	
ÉLVE-SZÜLÉS: 57 381	HALÁLOZÁS: 60 565
„MESTERSÉGES FOGYÁS”: – 3184	
ELVÁNDORLÁS: – 32 116 ez a MEMENTÓ !!	

AZ ADATOK KÖZÖTTI KÜLÖNBÉSÉG: 13 187, az 1990-1992-es elvándorlásnak a következménye!!

	1992	2002	-- %
Összesen	22 810 035	21 980 974	3,7
Román	20 408 542	19 399 597	4,9
Magyar	1 624 959	1 431 807	11,9
Német	119 462	59 764	50,0
Roma	401 087	535 140	+33,42

A székely